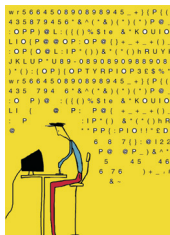

Pilkun käyttö lyhyesti

Tämä kooste pilkun käytöstä perustuu Kielikellon numeroon 3/1995. Väli­merkkien käytöstä on tietoa myös numeroissa 3/2008, 2/2006 ja 3/1998.

Kielikelloa (myös yksittäisiä numeroita) voi tilata Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tilaajapalvelusta: tilaajapalvelu@stellatum.fi tai puh. 03 4246 5340. Lehdestä on myös verkkoversio, Verko-Kielikello, osoitteessa www.kielikello.fi. Tiedustelut myös info@stellatum.fi.

Kielioppia

Pilkku, virke ja lause

Pilkku helpottaa tekstin rakenteen hahmottumista. **Pilkku** erottaa virkkeen lauseita ja lauseenjäseniä. **Virke** alkaa isolla kirjaimella ja päättyy pisteeseen, kysymysmerkkiin tai huutomerkkiin.

Virke koostuu yhdestä tai useammasta **lauseesta**, jotka ovat suhteessa toisiinsa joko rinnasteisia tai alisteisia. Samanarvoiset lauseet ovat **rinnasteisia** (päälauseita tai sivulauseita). **Alisteinen** lause täydentää tai selittää hallitsevaa lausetta (se voi olla alisteinen päälauseelle tai toiselle sivulauseelle).

Miten lauseet liittyvät toisiinsa virkkeessä?

Samanarvoiset pää- tai sivulauseet

Rinnastuskonjunktiot liittävät yhteen kaksi samanarvoista lausetta: *ja, sekä, sekä – että, –kä (ja + ei = eikä), eli, tai(kka), joko – tai, vai, sillä, mutta, vaan*

Sivulauseet

1. **Alistuskonjunktio**t aloittavat sivulauseen: *kun, kuin, kunnes, koska, että, jotta, jos, mikäli, jollen (jollet jne.), ellen (ellet jne.), vaikka, ennen kuin, ikään kuin, niin kuin*

Voit lähteä, *kun* olet valmis.

2. Sivulause voi alkaa myös **relatiivipronominilla** (joka, mikä), **relatiivisella adverbilla** (joten, jolloin, milloin) tai **relatiivisella adjektiivilla** (jollainen, millainen)

Ostin kirjan, *jota* oli kehuttu kiinnostavaksi.

3. Sivulause voi olla myös **epäsuora kysymyslause**. Hän kysyi, *voisiko* olla avuksi ja mitä hän voisi tehdä.

Sääntöjä ja esimerkkejä

PÄÄSÄÄNTÖ 1: Pilkulla erotetaan saman virkkeen eri lauseet toisistaan

- **Rinnasteiset päälauseet** erotetaan toisistaan pilkulla, jos niillä ei ole yhteisiä lauseenjäseniä:

Talous on virkistynyt viime vuodesta, *ja* yritykset luottavat taas tulevaisuuteen. (PL, PL)

Puheenjohtajan mielestä ehdotus oli huono, *eikä* se saanut kannatusta muiltakaan osanottajilta. (PL, PL)

- **Päälause ja sivulause** erotetaan toisistaan pilkulla:

Ota retkelle mukaan eväät, *ellet* aio selvittää syömättä. (PL, SL)

Vaikka dinosaurusten luut ovat kymmeniä miljoonia vuosia vanhoja, niistä pystytään päättämään, *millaisia* nämä eläimet olivat. (SL, PL, SL)

- **Sivulauseet** erotetaan toisistaan pilkulla, jos jälkimmäinen sivulause on alisteinen edelliselle:

Pääsimme perille arvioitua myöhemmin, *koska* autosta puhkesi rengas, *jonka* vaihtaminen kesti kauan. (PL, SL, SL)

Tutkijat ovat todenneet, *että* valkohait ovat sosiaalisia eläimiä, *jonka* liikkuvat ryhmissä. (PL, SL, SL)

Milloin lauseiden väliin ei tule pilkkua?

Päälauseet

- Pilkua ei käytetä, jos päälauseita yhdistää **rinnastuskonjunktio** ja niillä on **lisäksi** jokin yhteinen lauseenjäsän.

Kuljettaja painoi jarrun pohjaan **ja** sai auton pysähtymään viime hetkessä. (Yhteinen subjekti: kuljettaja)

Eduskunta säättää **ja** tasavallan presidentti vahvistaa *lait*. (Yhteinen objekti: *lait*)

Utuisen mukaan vaarallinen vanki on paennut **eikä** häntä ole vielä saatu kiinni. (Yhteinen määräite: *Utuisen mukaan*)

Koska tontti on pohjoisen puolella, kevät tulee sinne myöhemmin **ja** emäntä voi nauttia vielä kesäkuussakin tulppaaneista. (Yhteinen määräite on *koska-lause*)

- **Pilkkua ei käytetä, jos rinnasteisten lauseiden predikaateista näkyy sama persoonamuoto:**

Lähdemme kello viisi emmekä odota myöhästyjiä hetkeäkään.

Tuletko mukaan vai *jäätkö* mieluummin kotiin?

Tule huomenna ja *ota* koirasi mukaan!

Painike *painetaan* alas ja vipu *käännetään* samanaikaisesti vasemmalle. (*passiivi*)

Hakemus *on käsitelty* ja päätös *on toimitettu* hakijalle eilen. (*passiivi*)

- ▼ **Huom. Pilkkua käytetään, jos** substantiivia korvaa pronomini:

Jussi on tänään sairaana, eikä *hän* luultavasti tule huomennakaan töihin.

Sivulauseet

- **Pilkkua ei käytetä rinnasteisten sivulauseiden välissä:**

Loppujen lopuksi matkamme oli onnistunut, *vaikka* autosta puhkesi rengas *ja* sää oli sateinen.

Jos pidät makeasta *etkä* pelkää kaloreita, voisimme tilata kinuskileivokset.

Muutamia huomautuksia

- ▼ **kuin**-konjunktion eteen ei tule pilkkua, kun sitä käytetään ilmaisemaan vertailua:
Tuleekohan parempi sienisato kuin viime vuonna? *Kuin* ei myöskään tässä aloita täydellistä lausetta: *Tuntuu siltä kuin viime kerrasta olisi kulunut ikuisuus.*
- ▼ **mitä – sitä:** *Mitä* enemmän asiaa mietin, *sitä* paremmalta se tuntuu. (pilkkua)
- ▼ **joko – tai:** Voit *joko* jäädä odottamaan *tai* tulla huomenna uudestaan. (ei pilkkua)
- ▼ **sekä – että:** Hän *sekä* kirjoittaa *että* puhuu suomea hyvin. (ei pilkkua)
- ▼ **lyhyet lauseet** (pilkkun voi jättää pois):

Sataa ja tuulee.

Tuletko tänne vai tulenko minä sinne?

Uskon että onnistut.

PÄÄSÄÄNTÖ 2: Pilkkulla erotetaan lauseen osia toisistaan

- Kuten lauseet, myös **lauseen osat** voivat olla toisiinsa nähden *rinnasteisia tai alisteisia*.
 - ▼ Pilkkulla erotetaan **peräkkäin** luetellut, **samanarvoiset** lauseen osat, ellei niitä yhdistä jokin rinnastuskonjunktio.
Auringon lämpö, meren sinisyys, hyvä ruoka ja sopiva määrä eksotiikkaa ovat Kreikan turistikeskusten valteja. (Rinnasteiset subjektit)
 - ▼ Pilkkua kahden **samanarvoisen** adjektiiviattribuutin välissä:
Etäällä häämötti sininen, välkehtivä meri.
En pelkää vanhoja, rauhallisia koiria.
 - ▼ Pilkkua **kahden tittelin** välissä:
Ekonomi, varatuomari Mäkinen lähetti minulle kirjeen. **Mutta:** Laitoksen johtaja tohtori Kuusi lähetti minulle kirjeen. (Toinen titteli taipunut!)
 - ▼ Pilkkua tarvitaan seuraavien sanojen eteen: *saati, jopa, vieläpä, toisaalta – toisaalta, milloin – milloin:*
Kokouksessa puhuttiin milloin asiaa, milloin asian vierestä.
 - ▼ **Paitsi** on poikkeus edellisistä, sen edessä **ei käytetä** pilkkua:
Liike on auki joka päivä *paitsi* sunnuntaisin.
 - ▼ Myöskään peräkkäisiä *ajan- ja paikan-ilmauksia ei eroteta* toisistaan pilkkulla, koska ne eivät ole rinnasteisia:
Kokous pidetään Ohiossa Yhdysvalloissa.
- Lauseyhteydestä **irrallaan** olevat lisät, täsmennykset ja huudahdukset erotetaan pilkkulla.
Maija, tule jo!
Monet ruoka-aineet, esimerkiksi kala, kananmunat ja pähkinät, aiheuttavat allergiaa.
Matkalla oli mukavia ihmisiä, kuten Kalle ja Eeva.

Huomaa myös:

- ▼ *Lauseenvastiketta* ei eroteta pilkkulla.
Heti kotiin saavuttuaan hän alkoi puhua jotakin syömistä.
- ▼ *Ranskalaiset viivat* (ei pilkkua; luettelon loppuun tulee piste)
- ▼ *Desimaalipilkkua:* 5,5 miljoonaa euroa ■